

REFAH EKONOMİSİ VE İLETİŞİM

Arş.Görv.Şevket SAYILGAN
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İletişim Fakültesi

1- Giriş

Dünyamız büyük bir dönüşüm yaşıyor. " Sessiz Devrim" diye de adlandırılan bu dönüşümle yeryüzünde yaşayan toplumların bir bölümü sanayi toplumundan "sanayi ötesi toplum" aşamasına geçiyor. Sanayi ötesi toplumun bir bilgi toplumu, bir iletişim toplumu olacağı artık kesin sayılıyor. İnsanoğlu tarımsal üretim biçiminden sanayi üretim biçimine geçerken bu devrimin belirleyicisi makinalaşmaydı. Sanayi toplumundan sanayi ötesi topluma geçişin belirleyici özelliği ise bilgi ve bilgilendirmedir. İletişim olgusu sadece kalkınmış ve sanayi ötesi toplum aşamasına geçme sorunlarıyla ilgilenen toplumların konusu olmamalıdır. Az gelişmiş ya da kalkınma yolundaki tüm toplumların iletişim sektörünün kalkınmadaki önemini kavramaları ve bu sektöre toplam kaynak dağılımında büyük ağırlık vermeleri gerekir. Çünkü günümüzde teknolojinin uygulama ve gelişme seçeneklerini kontrol altına almayan insan ya da ülke, kendi yazgısını da kontrol altına alamaz. Bu yeni toplumun en önemli özelliği de Refah Ekonomisinin şartlarının geçerli olmasıdır.

Dünya genel görünümünün bu dengesiz durumu yanında ülkelerin herbirinin değişik gelişmişlik düzeyleri ve bu düzeyde çözmek durumunda buldukları karmaşık sorunları vardır. Gelişme düzeyleri ne olursa olsun kalkınmış ya da kalkınma yolundaki tüm toplumların temel amacı, insanların doğa karşısındaki egemenliğini geliştirmek ve toplam üretimi artırmaktır. Toplam üretimde ya da ekonomik değerlerdeki anlamlı artış Refah Ekonomisi kavramı yanında gelişme ya da büyüme kavramlarını da açıklıyor. Oysa Refah Ekonomisi kavramı sadece sayısal artışlarla tam olarak ilgili değildir.

Refah Ekonomisinin gerçekleşebilmesi için bu artışlarla birlikte toplumsal, siyasi, kültürel değişmelerin de oluşması gerekmektedir. Siyasi demokrasi yanında demokratik ekonomide sağlanmalıdır

Refah Ekonomisi kalkınmanın topluma maddi kazançlarının yanında zihinsel bazı değişmeleride içermektedir. Refah Ekonomisinin rakamsal değerlerdeki artış yanında insanın yaşam çevresini, yaşam biçimini, bilgi düzeyini ve değer ölçülerini büyük değişikliklere uğratmaktadır. Kalkınan toplumda insan değişmektedir. Bu bakımdan kalkınmada ekonomik boyut yanında politik, psikolojik boyutlar da giderek daha çok önem kazanmaktadır.

Bu sistemde daha az enerji kullanımı, daha az çevre kirliliği, daha küçük birimlerde daha yaygın üretim gerçekleştirebilecek biçimde örgütlenebilecek ve yeni yapıda insan kendini yenilemek ve yaratıcı çalışmalar yapmak için daha çok zamana sahip olacaktır (1). Ancak bu özelliklerin gerçekleşebilmesi de Refah Ekonomisinde önemli yer tutan iletişimin sağlıklı işlemesiyle mümkündür.

Günümüzde Refah Ekonomisinin toplumlara egemen olmasında İletişimin önemi 1960'lı yıllardan itibaren taraftar bulmuştur. Bu görüşün savunucuları şunları söylemektedirler (2). " Kitle iletişim araçlarıyla az gelişmiş ülkelerde teknik beceriler topluma yayılabilir, toplumlar para ekonomisine aktarılabilir ve bu yolla insanlara geniş iş olanakları hazırlanabilir. Bununun için kitle iletişim araçlarını kullanarak ulusal gelişme hakkında halka bilgi verilmesi, karar alma ve eyleme geçmede halka katılma olanağı sağlanması, halk kitleleri ile yöneticiler arasında iki yönlü bir köprü kurulması ile halka yeni beceriler öğretmek olasıdır."

Gerçekten de kalkınma ve Refah Ekonomisinin insan için ve insan tarafından gerçekleştirilen bir süreç olduğu açıktır. Bu sürecin gerçekleştirilmesinde rol alan kesimlerin, yapılan işin amacını ve sonuçlarını iyi bir biçimde kavramaları, ona bilinçli bir biçimde katılmalarını sağlar. Bu katılımın gerçekleştirilmesinde ana işlev iletişime ve onun açık olması gereken; kanallarına bağlıdır. Bu gerçekleştiğinde Refah Ekonomisinin kompleks bütünün dengeli yapısı oluşturularak, toplum kesimlerinin maksimum faydayı elde etmeleri sağlanır.

Ne var ki, 1960'lı yıllarda fazlaca taraftar bulan bu görüşler, özellikle 1970'li yılların sonunda tartışılır olmuştur. 1960-1980 arasında geçen 20 yılda kalkınmış ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasında gelişmişlik farkının büyü-

mesi , kitle iletişim araçlarından beklenen kalkınmayı hızlandırıcı etkinin biçimi ve derecesinin yeniden gözden geçirilmesini gerektirmiştir.

2- REFAH EKONOMİSİ

Eğer bir projeksiyon yapacak olursak hiç bir şeyin kıt olmadığı bir evrende, herkes istediği gibi yaşayabilir ve hiç kimsenin bir diğeriyle problemi olmazdı. Çünkü kıt kaynakları sonsuz ihtiyaçlara göre optimum hale getirmek gerekmezdi. Böylece bir paylaşım ve bölüşüm sorunu olmazdı. Neyazıki böyle bir dünyada yaşamıyoruz. Hatta her geçen gün azalan kaynakların her geçen gün artan ihtiyaçlara göre paylaşımını yapmak zorunda kalıyoruz. Bu da beraberinde bir çıkar çatışmasını getiriyor. Sonuçta bu paylaşımı sağlayacak bir otoriteye yani devletin varlığı ortaya çıkıyor. Devletin ilk ana görevi bu düzeni sağlamaktır. Bu düzeni sağlamak için gerekirse devlet güce kullanabilir. Ancak günümüz modern devletlerinde bu gücünde sınırları konulmuştur. Böylece de sosyal devlet anlayışı içinde çağdaş devletin hareket alanı belirlenmiş ve sivil toplum kuralları kabul edilmiştir.

Böylesine bir toplumun ekonomisinin de Tam Rekabet Piyasası şartları içinde işleyeceği doğaldır. Tam Rekabet piyasasının anlamı ise piyasa fiyatlarının hiç bir etkiye uğramadan arz ve talep yasalarına göre kendiliğinden oluşmasıdır. Devlet makro politikalar aracılığıyla genel çerçeveyi çizer. Para ve maliye politikalarıyla da dolaylı olarak ekonomiye müdahale edebilecektir.

Bugün toplumlar ekonomik anlamda gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Dikkat edilecek olursa gelişmekte olan toplumlar ekonomik açıdan dış düünya ile rekabeti tam anlamıyla oturtamamış ve statiklikten dinamikliğe geçişin sancılarını yaşamaktadırlar. Çünkü dinamik özellikler yaratıcılığı beraberinde getirmektedir. Gelişmiş toplumlar ise dinamik toplumlardır. Üretkenlik ve yaratıcılık bu toplumların hareket noktalarını oluşturmaktadır. Beraberinde devletin ekonomiye müdahaleside asgari ölçülerde olmaktadır.

Gelişmiş toplum statüsünü almalarında rol oynayan bir diğer özellik ise bilginin bu toplumlarda ödüllendirilmesi, serbestçe ve dengeli olarak iletişim kanalları vasıtasıyla herkese ulaşabilmesidir. Bu özellik belki de ekonomik açıdan gelişmiş toplumların en önemli varlık nedenlerini oluştururlar. Çünkü gelişme, ilerleme için bilginin değeri ortadayken bunun dengesiz ve kısıtlı dolaşımının toplum dinamiklerini nasıldı statik hale getireceği ortadır. Bu durum da düzenli işleyen çarkların birden durmasına neden olur (3) .

Ekonomi tarihi bize göstermiştir ki gelişme ve ilerleme devlet müdahalelerinin olmadığı dönemlerde daha hızlı bir dinamik kazanmış müdahalenin olduğu dönemlerde ise toplum içi ekonomik dengeler daha fazla bozulmuş Rantiye sınıfı güçlenmiştir (4). Ayrıca ülke içi gelir dağılımında devletin müdahalesi ile daha da bozulacaktır.

3- SONUÇ

İşte böylesi olumsuz tablonun oluşması ancak gelişmeyi sağlayacak alt yapı ve kuralların konulduğu bir düzende piyasa şartlarının işlemeyle mümkündür. Ancak belirttiğim gibi altyapının oluşturulması yani belli temel özgürlüklerin yaşama geçirilmesi ile mümkündür. Ben bunlar içinde iletişimin önemini vurgulamak istiyorum. Çünkü iletişim özgürlüğü modern toplumların ekonomilerini can damarlarını oluşturmaktadır.

Bu toplumlarda en büyük sermaye bilgi olmuş ve üretim girdileri içersinde de bilginin oluşturduğu teknoloji en büyük ağırlığa sahip olmuştur. Ayrıca emek nitelik değiştirerek " kol emekçilliği" " beyin emekçilliği" anlayışına bırakmıştır. Ayrıca piyasalar çok büyük önem kazanmış, bu piyasalarda bireyler sahip oldukları değerleri serbestçe pazarlama imkanına sahip olmuşlardır. Böyle oluncada ellerindeki her türlü değeri olabildiğince kaliteli hale getirmek için ekonomik faaliyetlerde bulunma zorunluluğu duymuşlardır. Bu zorunlulukta ekonomik gelişmenin dinamikleriindeen birini oluşturmaktadır. Bütün bu anlayışlarda bizi Refah Ekonomisine götürecektir.

Kurumları verimli çalıştırmak, vergi adaletini sağlamak, gereksiz sübvansiyonları ortadan kaldırmak, devletin kişiliğini yükseltecektir. Dışa açık bir ekonomik düzende bir devlet politikasının başarısı, keendisine rakip devlet politikasının başarısını karşılaştırılmasıyla ölçülür. Devlet politikasında yapılan hatalar o devlete olan güveni sarsacaktır.

Teknolojik gelişmelerin ışığında, iletişim araçlarının ülkelerin sınırlarını zorlayarak birbirlerine yaklaştırmasıyla birlikte kendini gösteren dinamikleşme, toplumun tümünü kapsamaktadır. Bu nedenle ekonomik büyüme ve sanayileşme bilgi toplumunun varlığı ile özdeştir. Zamanımızdaki sosyal devlet anlayışı, devletin etki sahasının daraltılmasına yöneliktir. Eğer devlet mikro çerçevede etkin olmak isterse, makro politikalarda başarılı olamayacaktır.

Rekabet piyasasındaki işletmelerin uzun dönemdeki başarıları, bilgi toplumunun veya yaratıcı toplumun varlığına bağlıdır. Bilgi toplumunun

oluşması da bilgiye verilen değere bağlıdır.

İşte böylesine toplumların amacı olan Refah Ekonomisine ulaşmak ancak sivil toplum anlayışı, ekonomide tam rekabet kurallarının uygulaması, bilginin iletişim kanalllarında dengeli , hızlı dağılımı ile mümkün olacaktır.

DİPNOTLAR

- (1) Marc Uri Porat, **The Information Economy**, Office of Telecommunication, Wasington D.C., 1977, s.127.
- (2) Ünsal Oskay, **Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon**, Ankara,1978, s.68.
- (3) Hasan Erkan, **Ekonomi Politikasının Temelleri**, İzmir, 1990, s.78.
- (4) Milton and Rose Friedman, **The Anatomy of Crisis and the Failure of policy**, 1979, s.208.